

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
Civiltiesisko zinātņu katedra

Bakalaura darbs

**Galvojums kā saistību pastiprināšanas veids,
valsts un pašvaldību sniegto galvojumu loma**

Saņemts

_____ katedrā

2008 .g. _____

_____

Sekretāra(-es) paraksts

Dienas nodaļas
6. semestra studente
Alīse Bērziņa
JurP 05063

Zinātniskais konsultants
Mag.iur., lekt. **Agris Bitāns**

Rīga, 2008

Anotācija

Darba mērķis ir galvojuma, kā saistību pastiprināšanas veida, padziļināta izpēte, galvojuma līguma elementu atšķirības, kas nosaka galvojuma apmērus tā īstenošanās gadījumā. Tāpat darbā iekļauts apskats par galvojumu sniegšanas procesu, ko veic valsts un pašvaldības savas kompetences ietvaros. Tiek apskatītas terminoloģijas problēmas, kas saistās ar jēdzienu „galvojums” un „garantija” izpratni, atšķirībām un pielietošanu Latvijas un starptautiskajās tiesībās, ir analizēta galvojuma kā saistību tiesību institūta izcelsme romiešu tiesībās un tām raksturīgo elementu pārņemšana mūsdienu civiltiesībās.

Pētot galvojuma pielietojumu saistību tiesībās, darba autore iepazinās ar regulējumu Latvijas Republikas Civillikumā, tāpat ar likumiem, kas regulē valsts un pašvaldību galvojumu sniegšanas kārtību, kā arī šī institūta regulējumu citos likumos un saistošajos noteikumos. Apskatot galvojuma un garantijas jēdzienu lietojuma atšķirības, vērība tika piegriezta interneta materiāliem, kas ļāva veidot aprakstu par banku sniegtajiem pakalpojumiem un šajā sektorā lietotajiem terminiem un to izpratni.

Analizējot galvojuma institūtu, autore uzsver elementus, kas apdraud gan kreditora, gan parādnieka un, jo īpaši, galvnieka intereses, jo galvnieks ir tā persona, kura šajā gadījumā uzņemas nedrošākās saistības.

Annotation

Work's object is warranty's as strengthening of liability law deeper perception., differences between elements of warranty's contract which one's prescribe warranty's extent in case of that contract implementation. In work is included review about process of adducing warranty's contract which one is done by state and local government within the framework of their competency. As well there is view of terminology's problems in use of concepts 'warranty' and 'guarantee' in latvian and international law. Also there is analysed warranty concept in Roman law and taking elements from there to modern civil law.

In studying of warranty's application, works author acquaint with governing in civil law of Latvia and also with other laws which ones regulates adducing of state's and local government's warranties. In researching differences between concepts 'warranty' and 'guarantee' attention was fix on internet materials, which one's helped to make description about adduced bank services and perception about terms used in branch of bank services.

In analysing of warranty work's author accentuate elements which ones endanger interests of creditor, debtor and specially warranter because warranter is person who took on himself the most unsure liability.

Satura rādītājs

Ievads	5
1. Galvojums, tā loma saistību tiesībās	7
1.2. Galvojuma jēdziens	7
1.2.1. Galvojums un garantija	12
1.3. Galvojuma apjoms un veidi	17
2. Galvojuma sekas	19
2.1. Galvinieka pienākumi	19
2.2. Galvinieka tiesības	22
2.3. Atsevišķi procesuālie noteikumi	27
3. Valsts un pašvaldību sniegto galvojumu saņēmēju loks, ierobežojumi un galvojumu nosacījumi	28
Kopsavilkums	35
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	37
Pielikumi	39

Ievads

Mūsdienu ekonomikas straujā izaugsme liecina par subjektu aktīvu iesaistīšanos darījumos un finanšu līdzekļu kustību, taču šāda izaugsme, tās svārstību dēļ, prasa pastiprinātus drošības pasākumus. Šāda aizsardzība ir nepieciešama arī kreditoram, lai grantētu uzņemtās saistības izpildi. Aizsardzība un stabilitāte ir attīstības stimuls- tāpat tas, kas kreditoram sniedz motivāciju iesaistīties darījumos. Minētājā gadījumā iespējams izmantot saistību pastiprināšanas līdzekļus, piemēram, ķīlu, hipotēku, līgumsodu, rokas naudu vai galvojumu.

Galvojums nozīmē trešās personas piesaistīšanu parādnieka pusei- šajā gadījumā galvnieks ar saviem līdzekļiem garantē kreditoram, ka galvenais parādnieks saistību izpildīs, bet, ja tas nenotiks, galvnieks saistību izpildīs no saviem līdzekļiem. Par galvnieku var būt gan fiziska, gan juridiska persona, gan valsts un pašvaldība. Valsts un pašvaldību sniegtos galvojumus, atšķirībā no tiem, ko sniedz individuālas personas, kuru saistības praktiski netiek regulētas ar kādiem noteiktiem limitiem, ierobežo stingri noteikumi un, galvenais, ierobežoti un stingrai kontrolei pakļauti finanšu resursi.

Darba autores pētījuma mērķis ir galvojuma institūta izpēte un tā elementu analīze, biežāk sastopamie problemātiskie aspekti, īpaši pievēršot uzmanību faktoriem, kas var apdraudēt kreditora un galvnieka intereses.

Darbā ir izdalīta atsevišķa nodaļa, kas veltīta valsts un pašvaldību sniegto galvojumu aprakstam, jo galvojums kā saistību pastiprināšanas veids nepastāv tikai starp atsevišķām privātpersonām.

Autore ir pievērsusi uzmanību arī problemātiskam aspektam attiecībā uz lietoto terminoloģiju- pētot materiālus un analizējot Latvijā atzītu civiltiesību ekspertu viedokļus, autore secināja, ka Latvijas civiltiesībās pārsvaru gūst viedoklis, ka ar jēdzieniem „galvojums” un „garantija” tiek saprastas identiskas lietas, un ar tiesu praksi ir atzīts, ka šī vai otra jēdziena lietošana neizslēdz noteiktu apstākļu iestāšanos, turpretī starptautiskajās tiesībās (piemēram, tirdzniecības tiesībās), starp šiem jēdzieniem vienlīdzības zīme netiek likta un to jēga būtiski atšķiras.

Iekļauts darbā ir arī romiešu tiesību apskats, jo galvojuma jēga Latvijas civiltiesībās būtiski neatšķiras no tās, kāda tā bija Senajā Romā- mainījusies ir tikai forma (mūsdienās galvojuma līguma obligāts elements ir tā rakstiskā forma) un atsevišķas detaļas, piemēram, mūsdienās galvojumu sniegt spējīgo personu lokā ir sievietes, tāpat galvojumu iedalījums pēc veidiem ir atšķirīgs., taču nenoliedzams ir fakts, ka šī romiešu tiesības sniegušas būtisku ieguldījumu mūsdienu civiltiesību pamatu veidošanā.

Pētnieciskajam darbam nepiemērots apstāklis ir fakts, ka Latvijas Republikas Civillikuma piektās nodaļas pirmajā apakšnodaļā par galvojumu laika gaitā nav veikts neviens labojums, līdz ar to sašaurināts pētāmo jautājumu loks. Labojumu neesamība var liecināt par divām iespējām- ar šajā apakšnodaļā esošajiem pantiem ir pietiekoši, lai regulētu galvojuma institūtu Latvijas civiltiesībās un tie spēj noregulēt jebkuru ar galvojuma līgumu saistītu jautājumu; un galvojums kā saistību pastiprināšanas veids netiek pietiekoši aktīvi izmantots, lai rastos iespēja pamanīt un labot nepilnības galvojuma institūtu regulējošajās likuma normās.

Darba autores personiskais viedoklis ir, ka galvojuma līgumu mazās izplatības pamatā ir personu nepaļaušanās un ekonomiskās stabilitātes noturību, tādēļ iesaistīšanās jebkādos finansiālos darījumos mūsdienu Latvijā tiek apsvērta no viedokļa, ka vispārējās ekonomikas stāvokļa dēļ vai atsevišķi personu finansiālo svārstību dēļ, katra uzņemta saistība var nest iespaidīgus finansiālos zaudējumus. Vēl kāda raksturīga iezīme tādām attīstības valstīm kā Latvija, ir privātpersonu neuzticība citām privātpersonām- tās pamatā varētu būt augsts krāpniecības procents, arī personu neinformētība par iespējām savas tiesības aizsargāt un nodrošināt, kas nav raksturīga valstīm no tā sauktās „vecās Eiropas”, kurām ir daudz senākās tradīcijas.

1. Galvojums, tā loma saistību tiesībās

1.2. Galvojuma jēdziens

Latvijas Republikas Civillikums (..) ir Latvijas civilkodekss, lielākais Latvijas Republikas likums (sākotnējā redakcijā 2400 panti). Civillikums ir uzbūvēts pēc pandektu sistēmas: tas sastāv no ievada, ģimenes, mantojuma, lietu un saistību tiesību daļām. CL tika pieņemts 1937. g. 28. janvārī un stājās spēkā 1938. g., zaudēja spēku 1940. g. 1992.—1993. g. Civillikuma spēks pakāpeniski tika atjaunots, izdarot tajā virkni grozījumu. Visvairāk grozītas tika ģimenes (nostiprinot dzimumu līdztiesību) un, vēlāk, mantojuma tiesību (palielinot notāru un samazinot tiesu kompetenci) daļas.¹ Saistību tiesību daļa Civillikumā ir no 1401. panta līdz 2400. pantam.

Uz mūsdienu civiltiesībām lielu ietekmi ir atstājušas romiešu tiesības. No tām nākusi lielākā daļa civiltiesību nozarē lietoto jēdzienu, tāpat lielākoties nav mainījusies to izpratne. LR Civillikumā galvojums ir ar tādu pašu būtību kā romiešu civiltiesībās, mainījusies ir tikai forma. Romiešu tiesībās galvojums piederēja pie verbāllīgumiem- „verbālie jeb mutvārdu līgumi tika noslēgti, sakot noteiktu formulu”². Līguma līdzēji vārdiskā formulā ielika konkrētu saturu un, izrunājot šo formulu, nodibināja līgumisku saistību, kas ar attiecīgu prasību bija iesūdzama tiesā (..) ³

Galvojuma būtība romiešu tiesībās principā neatšķīrās no galvojuma izpratnes mūsdienās- galvojums bija līgums, ar kuru trešā persona (galvinieks) uzņēmās saistību atbildēt par otras personas (parādnieka) parādu gadījumā, ja tas neizpilda savu parādsaistību attiecībā pret kreditoru.

Romiešu civiltiesībās galvojumam bija trīs veidi- *fideiussio*, *mandatum qualificatum* un *constutum debiti alieni*. Galvojuma veids *fideiussio* ir „tāds galvojuma veids, kas radies verbāllīguma (stipulācijas) formā ar īpašu vārdisku formulu. Ar stipulācijas formulām nodibinājās galvinieka atbildības stāvoklis. Šajā gadījumā galvinieks bija tādā pašā stāvoklī kā parādnieks, kreditors varēja vērst piedziņu pēc sava ieskata pret parādnieku vai

¹ <http://lv.wikipedia.org/wiki/Civillikums>

² Birziņa L. Romiešu tiesības.- Rīga, 1997, 73.lpp.

³ Bitāns A. Romiešu saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1993, 15. lpp.

galvinieku.”⁴

Imperatora Justiniāna laika likums (535. g.) paredzēja galviniekam atvieglojumu- prasīt, lai kreditors ievēro piedziņas kārtību (*beneficium excussionis sive ordinis*) – vispirms lai viņš griežas pie parādnieka un tikai parādnieka nemaksāšanas gadījumā- pie galvinieka.⁵

Samaksājot parādnieka vietā, galvinieks „iegūst regresa tiesību prasīt no kreditora, lai viņš cedē tam prasību (*actio*) pret parādnieku.”⁶

Mandatum qualificatum (..) ir uzdevums dot aizdevumu trešajai personai. Persona, kas dod šo uzdevumu (*mandans*), nonāk galvinieka lomā par to, ka uzdevuma izpildītājs (*mandatarius*) saņems atpakaļ aizdoto naudu no trešās personas. [...] *Constitutum debiti alieni* ir sveša parāda atzīšana. Tas ir īpašs galvojuma veids, ko nodibināja neformāla vienošanās (*pactum*).⁷ Šiem pēdējiem diviem galvojuma veidiem juridiskās attiecības ir līdzīgas galvojuma līgumam.

Būtiska atšķirība no mūsdienām ir personu loks romiešu tiesībās, kam bija tiesības sniegt galvojumu- „*Senatus consultum Velleianum* (m. ē. 46. g.) noteica, ka nav spēkā nekāda sievietes piedalīšanās (*intersessio*) citu personu saistībās, t.i., sieviete nevar uzņemties atbildību par cita parādu.”⁸ Šādi ierobežojumi sievietēm nebija tikai attiecībā uz galvojumu sniegšanu- tā laika pasaules uzskatam piederēja doma, ka sieviete darījumos iesaistīties nevar, jo nespēj pieņemt racionālus lēmumus, tādējādi ar šādiem ierobežojumiem tās centās pasargāt no kļūdīšanās un zaudējumiem.

Galvojums parādās Civillikuma ceturtnā daļā (saistību tiesību) piektajā nodaļā „Saistību tiesību pastiprināšana”, kur pirmā apakšnodaļa tā arī saucas „Galvojums”. Civillikuma 1691. pantā ir uzskaitījums saistību tiesību pastiprināšanas veidiem neskaitot

---

⁴ Bitāns A. Romiešu saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1993, 15. lpp.

⁵ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati.- Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1977, 157. lpp.

⁶ Bitāns A. Romiešu saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1993, 15. lpp.

⁷ turpat, 15. lpp.

⁸ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati.- Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1977, 157. lpp.

ķīlas tiesības- tie ir: rokas nauda, līgumsods un galvojums.

Saistību pastiprinājumi parādās kā papildsaistības (akcesoras saistības) pie pamatsaistībām- tas nozīmē, ka galvojums, tāpat kā citi saistību pastiprināšanas līdzekļi (ķīla, hipotēka, rokasnauda, līgumsods), izbeidzas līdz ar galvenās saistības izbeigšanos (te gan jāpiebilst, ka ir iespējamās izņēmuma situācijas, kad ar īpašu vienošanos galvojuma saistība var turpināt pastāvēt arī bez galvenās saistības).

Galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda⁹. No šī arī izriet galvojuma līgumiskais raksturs, kurš nosaka, ka galvojuma pamatā ir līgumiska vienošanās starp divām pusēm, tātad galvojuma līguma, tāpat kā jebkura cita līguma noteikumiem, jābūt saskaņotiem un patvaļīga to grozīšana nav pieļaujama. Tomēr galvojuma līgumu ietekmē arī starp galveno parādnieku un kreditoru pastāvošā saistība, jo galvojuma līguma izpildes nosacījums iestājas gadījumā, ja netiek izpildīta galvenā parādnieka saistība pret kreditoru. Turklāt kā akcesora saistība galvojums izbeidzas bez izpildes arī gadījumos, kad pamatparāds tiek, piemēram, atlaists no kreditora puses.

Tā kā galvojuma sekas, atbildot par galvenā parādnieka parādu, ir smagas, tad (..) galvojuma uzņemšanai nepieciešama rakstiska forma (Civillikuma 1695.p.). Šī nepieciešamība jāsaprot kā *onus probandi* tai ziņā, ka nevar pierādīt galvojuma faktu ar lieciniekiem.¹⁰ Galvojuma līguma obligātā prasība pēc rakstveida formas ir ļoti būtiska, jo ar šādu līgumu faktiski tiek uzņemtas parādsaistības, kuru izpildes termiņa iestāšanās nosacījums nav atkarīgs no paša galvotāja, bet gan no tā, vai galvenais parādnieks būs spējīgs pilnā apmērā segt savu parādu kreditoram (gadījumā, ja galvenais parādnieks tomēr nespēj segt visu parāda summu, uz galvotāju pāriet pienākums segt parāda atlikušo daļu). Tā kā galvojuma līguma maksimālā summa nav noteikta, tad līguma rakstveida forma ir vēl viens pamudinājums galvotājam apdomāt, cik lielus līdzekļus prasīs saistības izpilde, ja galvenais parādnieks nespēs savu uzņemto saistību izpildīt- šajā gadījumā viena no iespējam galvotājam ir uzņemties galvot tikai par kādu noteiktu parāda summas daļu- to tad arī norāda

⁹ Civillikums: LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 1692. p.

¹⁰ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1995, 113. lpp.

galvojuma līgumā. Turklāt rakstiska forma līgumiem ir viens no veidiem kā pastiprināt to drošību gadījumiem, kad jāpierāda līguma spēkā esamība tiesāšanās procedūrā valsts tiesā vai šķīrējtiesā.

Galvinieks var uzņemties parādsaistību kā pats parādnieks, un šādā gadījumā kreditors iegūst iespēju vērsties gan pie galvenā parādnieka, gan galvinieka pēc izvēles. Gadījumā, ja galvinieks nav uzņēmis saistību kā pats parādnieks, kreditors saistību izpildi no galvinieka var prasīt tikai tad, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai arī galvinieks nevar uzrādīt galvenā parādnieka atrašanās vietu. Tāpat galvinieks var uzņemties galvot tikai par daļu no saistības izpildes. Ja parādniekam ir vairāki galvinieki- tie atbild par parādu solidāri vai līgumā noteiktajās daļās.

Analizējot galvojuma institūtu, jāuzsver, ka par galvinieku, saskaņā ar Latvijas Republikas Civillikuma 1693. pantu, var būt katra rīcības spējīga persona- gan fiziska, gan juridiska. Tomēr gan parādniekam, gan kreditoram, piekrītot konkrētā galvinieka esamībai, būtu jāpievērš uzmanība tam, kādā apmērā šis galvinieka stāvoklis var mainīties, jo galvojuma, tāpat kā jebkuras citas līgumsaistības, uzņemšanās ir saistīta ar finansiālu risku.

Civillikuma 1700. pants regulē specifisku gadījumu, kad par vienu un to pašu parādu kopīgi galvo rīcības spējīga un rīcības nespējīga persona- visa saistība pāriet uz pirmo galvinieku gadījumā, ja viņš ir zinājis vai viņam vajadzējis zināt, ka viņa līdzgalvinieks nav spējīgs uzņemties galvojumu. Šeit jāuzsver problemātika- fakts, ka persona ir zinājusi par līdzgalvotāja rīcības nespēju, jāpierāda. Turklāt arī situācijas, kad šai personas vajadzējis zināt par līdzgalvotāja rīcības nespēju, nav viennozīmīgas.

Civillikuma 1410. pants paredz, ka juridiskas personas taisa tiesiskos darījumus caur saviem likumīgajiem pārstāvjiem (vietniekiem). Juridiskas personas vadītāja pilnvaras nosaka juridiskās personas statūti vai uz tiem pamatots akts.¹¹

Vislielākā problemātika attiecībā uz galvojuma institūtu saistās ar galvinieka nepietiekamo nodrošināju pret galvenā parādnieka ļaunprātīgu izvairīšanos no parāda samaksas. Šajā ziņā kreditors atrodas labākā stāvoklī- parāda atmaksu garantē divas

---

¹¹ LR AT Senāta spriedums lietā Nr. SKC- 339

savstarpēji finansiāli neatkarīgas fiziskas vai juridiskas personas. Gadījumā, ja viena no tām (galvenais parādnieks) atsakās pildīt savas saistības, kreditoram ir iespēja un tiesības vērsties pie galvnieka un prasīt saistību izpildi- šī prasījuma neizpildes gadījumā kreditoram ir tiesības vērsties tiesā ar prasību vērst piedziņu pret galvnieka mantu.

Atcēlējs līgums kā saistību tiesību izbeigšanās veids paredz, ka katram kreditoram ir tiesība atteikties no sava prasījuma; ja viņš to nedara pēdējā gribas rīkojumā, tad šim nolūkam vajadzīga savstarpēja vienošanās starp viņu un parādnieku, t.i., saistības atcēlējs līgums. Vienpusējs kreditora paziņojums par atteikšanos no sava prasījuma nav saistošs. Atcēlējs līgums starp kreditoru un galveno parādnieku automātiski pārtrauc gan galveno parāda saistību, gan arī galvojuma saistību. Ja arī atcēlējā līgumā starp kreditoru un galveno parādnieku ir tieši atrunāts, ka galvnieka atbildība paliek spēkā, tad tomēr šādas atrunas gadījumā nepieciešama galvnieka rakstveida piekrišana šādam atcēlējlīgumam, pretējā gadījumā šāda kreditora tiesība pārvērstos patvaļā jeb nelabticīgā tiesību izlietojumā. Pie tam šāda kreditora tiesība vispār ir pretrunā ar galvojuma kā blakus tiesības būtību, jo, atceļot pašu parādu, arī galvniekam taču nav vairs par ko kreditoram atbildēt. Ja galvnieks tomēr piekrīt šādam atcēlējlīgumam, ”te faktiski rodas jauna saistība”.¹²

---

¹² Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 2000, 218. lpp.

1.2.1. Galvojums un garantija

Atceltajā Civilkodeksā bija noteikts, ka galvojumu var dot tikai fiziska persona, bet garantiju var dot juridiska persona. Latvijas Republikas Civillikumā vārds „garantija” neparādās, taču juridiskajā literatūrā, normatīvajos aktos, līgumos un tiesas spriedumos ir sastopams gan galvojuma, gan garantijas jēdziens. Tirdzniecības tiesībām veltītajā docenta Dr. Augusta Loeberga darbā parādās šāds šo divu jēdzienu atšķirības skaidrojums: „Garantijas darījums (Garantievertrag), ar kuru garants uzņemas garantiju (atbildību) par zināma rezultāta (panākuma) iestāšanos; garantijas darījumi, pretēji galvojuma darījumam, nodibina garanta patstāvīgu saistību, kura neatkarājas no kādas galvenās saistības”¹³. Komentāros, kas veltīti Civillikumam, A. Grūtups pauž domu, ka „ja vien speciāli normatīvi akti vai konkrēta līguma noteikumi nepadēz ko citu”¹⁴, garantija un galvojums jāuztver kā sinonīmi.

Latvijas Krājbanka savā mājas lapā internetā¹⁵, rakstot par bankas sniegto galvojumu, kā tā līdzvērtīgu sinonīmu iekavās min garantiju un definē to kā saistību, ar kuru banka uzņemas pienākumu atbildēt kreditoram par bankas klienta parādu gadījumā, ja tas savas saistības nespēj izpildīt. Tur teikts, ka galvojuma mērķis ir nodrošināt galvojuma ņēmēju pret iespējamiem zaudējumiem, ja bankas klients (galvenais parādnieks) neizpilda līguma nosacījumus, pie tam garantijas izmantošana neatbrīvo klientu no viņa parāda, taču galvojums nav atkarīgs no darījumiem, uz ko tas attiecas. Tāpat tur uzskaitīti gadījumi, kad izmanto šādus bankas sniegtos galvojumus- piedaloties valsts, pašvaldības un citu organizāciju rīkotajās izsolēs un konkursos, iesaistoties tirdzniecības darījumos ar partneriem Latvijā vai ārzemēs, atlikta maksājuma gadījumos – garantē pircējam (izpildītājam) samaksu par piegādāto preci vai pakalpojumu, priekšpmaksas vai avansa gadījumos – nodrošina līguma ietvaros samaksātās naudas atgriešanu, ja darījuma partneris savas līgumā noteiktās

---

¹³ Docents Dr. Augusts Loebers. Tirdzniecības tiesību pārskats, 1926., Valtera un Rapas akc. Sab. Izdevums, 243. lpp.

¹⁴ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.- 2400.p.), Rīga, 1998, 180. lpp.

¹⁵http://www.lkb.lv/lv/uznemumiem/krediti/tirdzniecibas_finansesanas_un_dokumentaras/bankas_galvojums_garantija?print=1

saistības nav izpildījis, pretenziju ievērošanai, ja pārdevējs (izpildītājs) nepilda līguma nosacījumus, kā arī citos gadījumos. Kā apstākļi, lai šādu galvojumu saņemtu, minēts, ka nepieciešams atvērt norēķinu kontu Latvijas Krājbankā, aizpildīt iesnieguma veidlapu *Pieprasījums galvojuma izsniegšanai* un vienoties ar banku par galvojuma nodrošinājumu.

Latvijas Krājbanka ir noteikusi arī cenrādi galvojuma procedūrai- garantijas pieprasījuma izskatīšana, ja garantija tiek nodrošināta ar noguldījumu Latvijas Krājbankā- LVL 20, ja garantija tiek nodrošināta ar ķīlu- 0.25% no pieprasījuma summas (minimālā summa LVL 20, maksimālā summa LVL 250); garantijas noformēšana- ja garantija tiek nodrošināta ar noguldījumu Latvijas Krājbankā- 0.5% no garantijas summas (minimālā summa LVL 50), ja garantija tiek nodrošināta ar ķīlu- 0.75% no garantijas summas (minimālā summa LVL 75); garantijas nosacījumu maiņa- LVL 50; garantijas anulēšana- LVL 70; prasījuma iesniegšana- 0.1% no pieprasītās summas (minimālā summa LVL 50, maksimālā summa LVL 500); paziņojums klientam par citas bankas izsniegtu garantiju (galvojumu)- LVL 60; garantijas apmaksa- 0.2% no apmaksas summas (minimālā summa LVL 60).

Tomēr bieži sastopami gadījumi, kad noprotams, ka jēdzieni „galvojums” un „garantija” tomēr neapzīmē vienu un to pašu jēdzienu, piemēram, Privatizācijas aģentūras Kredītlīgumu, ķīlu, galvojumu un garantiju reģistra nosaukumā starp šiem jēdzieniem likts saiklis „un”, nevis lietots „jeb” vai iekavas, no kā būtu noprotams, ka šiem jēdzieniem ir līdzvērtīga nozīme.

Pētot materiālus par Latvijas tiesībām un to aprakstus, redzams, ka Latvijā starp jēdzieniem „galvojums” un „garantija” visbiežāk tomēr tiek likta vienlīdzības zīme, kamēr starptautiskajās tiesībās šāda iezīme nav tik bieži sastopama, piemēram, Eiropas Padomes regula 1733/94 1994. gada 11. jūlijā¹⁶ 2. panta „b” punktā nosaka, ka "prasība" nozīmē jebkuru prasību, kas vai nu ir, vai nav izskatīta tiesā un kas celta pirms vai pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas saskaņā vai saistībā ar līgumu vai darījumu, un kas jo īpaši ietver

---

¹⁶ <http://64.233.183.104/search?q=cache:TSuVrIjN6GcJ:eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do%3Furi%3DCELEX:31994R1733:LV:HTML+galvojums+un+garantija&hl=lv&ct=clnk&cd=7&gl=lv>

prasību pagarināt vai izpildīt jebkura veida galvojuma vai finansiālās garantijas (autore pasvītrojums- A. B.)) saistības vai samaksāt jebkura veida apdrošināšanas atlīdzību vai to pagarināt.

Oksfordas Universitātes izdotajā juridisko terminu skaidrojošajā vārdnīcā angļu valodas vārdam „*warranty*”, kas visprecīzāk atbilst terminam „galvojums” latviešu valodā ir dotas trīs dažādas nozīmes, trešā no kurām aptuveni atbilst garantijas izpratnei Latvijas patērētāju tiesībās:” *warranty* 1. (in contract law) A term or promise in a contract, breach of which will entitle the innocent party to damages but not to treat the contract as discharged by breach. Compare condition. See also innominate terms. 2. (in insurance law) A promise by the insured, breach of which will entitle the insurer to treat the contract as discharged by breach. The word therefore has the same meaning as condition in the general law of contract. 3. Loosely, a manufacturer’s written promise as to the extent he will repair, replace, or otherwise compensate for defective goods; a guarantee.”¹⁷

Tiesu praksē arī ir skats jautājums par atšķirībām garantijas un galvojuma jēdzienu izpratnē- Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma 1997. gada 22. decembra lēmumā Nr. 7 „Par likumu piemērošanu, izšķirot strīdus par saistību izpildi” 2. punktā 2. rindkopā ir norādīts, ka apstākļi, ka galvojums nosaukts par garantiju vai kā citādi, nav pietiekams pamats, lai prasību pret garantijas devēju noraidītu. Pastāvot pierādījumiem, ka garantijas aktā (dokumentā) garantijas devējs uzņēmis atbildību par trešās personas saistību un ka kreditors šo garantiju pieņēmis, atzīstams, ka faktiski noslēgts galvojuma līgums.

Par piemērojamajiem likumiem J. Rozenfelds ir izteicies, ka „ņemot vērā, ka gan likumdošana, gan tiesu prakse Latvijas ietvaros nepārprotami norāda uz nepieciešamību arī tādos gadījumos, kad banka izsniegusi garantiju, „izlīdzēties” ar Civillikuma noteikumiem par galvojumu, rodas jautājums- vai starptautiskie noteikumi par banku garantijām, kuri atrodas acīmredzamā disharmonijā ar Latvijas likumdošanu, vispār var tikt piemēroti tādos gadījumos, ja bankas beznosacījuma (pieprasījuma) garantiju ir izsniegusi banka Latvijā. Acīmredzot uz šo jautājumu jāatbild noliedzoši tajos gadījumos, kad bankas garantija

---

¹⁷ A Dictionary of Law. Fifth edition.- Oxford University press, 2003, 534.-535. lpp.

izsniegta, pamatojoties uz vietēja principāla norādījumu vietējam beneficiāram”.¹⁸

Bankas galvojums (garantija) ir bankas neatsaucama apņemšanās samaksāt noteiktu naudas summu galvojuma saņēmējam gadījumā, ja bankas klients nav izpildījis savas galvojumā noteiktās saistības pret galvojuma saņēmēju. Bankas galvojumi ir nepieciešami, ja darījumu partneriem nepastāv savstarpēja uzticēšanās.

Banku garantija attīstījās starptautiskajā tirdzniecībā. Tā aizstāja sākotnēji lietoto skaidras naudas depozītu. Banku garantija pēc savas būtības ir bankas apņemšanās samaksāt garantijā norādītajai personai- beneficiāram noteikto naudas summu, ja iestājas garantijā norādītie nosacījumi.¹⁹

LU asociētais profesors J. Rozenfelds norādījis uz bankas garantijas analogijas gadījumiem ar galvojuma institūtu- „garantijai ir papildu saistības raksturs. Bankas pienākums maksāt rodas tikai tādā gadījumā, ja attiecīgo naudas summu nespēj samaksāt īstais parādnieks. No šī viedokļa raugoties, garantija ir galvojuma analogs. Ja garantija tiek izsniegta kā pieprasījuma garantija, tad analogija ar galvojumu zūd”²⁰. Pieprasījuma garantija kā garantijas veids atšķiras no galvojuma, jo pieprasījuma garantijai nav saiknes ar nodrošināto saistību- „beneficiārs atšķirībā no galvojuma un parastās garantijas pats nav spiests pierādīt, ka viņš jau ir vērsies ar savu prasījumu pie galvenā parādnieka. Savukārt banka nevar novērst no sevis beneficiāra prasījumu ar attiecīga satura ierunu (norādot, ka beneficiāram vispirms jāgriežas pie galvenā parādnieka) [...] pieprasījuma garantija gan izsniegta, pamatojoties uz trīspusēju attiecību ķēdi, taču tajā paredzētās saistības vienīgais nepieciešamais pamats ir pašā pieprasījuma garantijā norādītie nosacījumi.”²¹

Neņemot vērā uz galvojuma un garantijas jēdzienu dažādajiem skaidrojumiem, bankas izsniegtajai pieprasījuma garantijai ir tieši tāds pats izmantošanas mērķis kā galvojumam- „neraugoties uz pieprasījuma garantijas izsniegšanas motīviem, tā nav

---

¹⁸ Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums: LU Zinātniskie raksti/ prof. K. Torgāna redakcijā.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1999, 98.lpp.

¹⁹ turpat, 87. lpp.

²⁰ turpat, 87. lpp.

²¹ turpat, 87.- 88. lpp.

uzskatāma nedz par kreditēšanas līdzekli, nedz arī par norēķinu formu, bet gan par saistības nodrošināšanas līdzekli (autores pasvītrojums- A. B.). Bankas garantijas mērķis ir nodrošināt beneficiāru pret visiem gadījumiem, kad naudas saņemšanā varētu rasties grūtības (parādnieka maksātnespēja, nevēlēšanās maksāt utt.)”²²

---

²² Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums: LU Zinātniskie raksti/ prof. K. Torgāna redakcijā.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1999, 98.lpp.

1.3. Galvojuma apjoms un veidi

Galvojuma būtiska sastāvdaļa ir norāde uz to, kādā apjomā galvinieks uzņemas galvojuma saistību- nereti galvojuma summa ir tik liela, ka viena fiziska vai juridiska persona nav spējīga saistības izpildi finansiāli nodrošināt, tāpēc tiek piesaistīts līdzgalvinieks. Šādā gadījumā var paredzēt, ka galvinieki galvo solidāri par vienu un to pašu parādu, vai, ja nepietiek finansējuma, tad katrs galvinieks par noteiktu daļu no galvojuma saistības apjoma. Šādā gadījumā arī atbildību kreditora priekšā galvinieki nes tikai tādā apjomā, kādā tie katrs galvojuši- šajā gadījumā tam ir obligāti jābūt norādītam līgumā - pretējā gadījumā galvinieki atbild solidāri.

Bieži vien ar tiesu praksi ir pierādījies fakts, ka galvinieks, kā līgumslēdzēja puse, kļūdas dēļ ir uzņēmies apjomīgākas saistības, nekā sākotnēji paredzējis- galvenokārt tāpēc, ka galvojuma līgumā nav paredzējis vai kļūdījies attiecībā uz to, kādu daļu saistības nodrošinājuma tas ir uzņēmies. Šādā gadījumā, ja galvojumā nav norādes par to, kādu daļu tieši no saistības izpildes apņēmies nodrošināt galvinieks, jāpieņem, ka tas uzņēmies saistību nodrošināt visas saistības izpildi kopumā. Šādas situācijas rašanos vajadzētu palīdzēt novērst apstāklim, ka galvojuma līgums jāsastāda rakstveidā, taču lietu skaists tiesās, kuru pamats ir līdzīga veida maldīšanās, liecina, ka personas nepievērš pietiekošu uzmanību parakstītajiem dokumentiem un līdz ar to uzņemtajām saistībām.

Ja galvinieks uzņemas samaksāt mazāku summu nekā uzņēmies galvenais parādnieks, vai par beznosacījuma parādu galvo tikai ar nosacījumu, tad no viņa var prasīt vienīgi to, ko viņš uzņēmies²³ -šādi galvinieks ar likuma normām tiek pasargāts no kreditora patvaļīgas prasījuma tiesības izmantošanas pret galvinieku un tas var rēķināties ar tieši tik lielu finansiālu risku, kādu tas vēlējies uzņemties.

Galvot nozīmē uzņemties mantisku atbildību par trešās personas parādsaistībām attiecībā pret trešo personu. Šāda riska gadījuma ir ļoti būtiski noteikt līgumā galvojuma apjoma robežu, lai nepieļautu gan galvinieka negaidītu pārliecīgu finansiālu apgrūtinājumu, gan kreditora tiesību pārkāpumu attiecībā uz tā tiesībām uz savu īpašumu.

---

²³ Civillikums: LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 1697. p.

Galvojumam, tāpat kā jebkurai līgumsaistībai, ir noteikti veidi, kas neaprobežojas tikai ar to ietērpšanu attiecīgā formā, bet gan ar tā satura būtiskām atšķirībām.

Ekspromisoriskais galvojums savā būtībā ir daudz dziļāks un sevī ietver (gadījumā, ja galvenais parādnieks saistību nepilda) pilnīgu iestāšanos parādnieka vietā (galvinieks uzņemas saistību kā pats parādnieks- gan ar no līguma izrietošām blakus saistībām par saistību izpildes kavējumu un no tā izrietošajiem finansiālajiem vai cita veida zaudējumiem, gan pašu saistību kā tādu līdz ar to saistītajiem izpildījumiem).

Labākā stāvoklī galvinieks nonāk, ja tas uzņemas neekspromisorisko galvojumu- tād neuzņemas saistību kā pats parādnieks, bet gan tikai galvo par atsevišķās saistības izpildi vai arī uzņemas saistību par parāda samaksu kreditoram galvenā parādnieka vietā pilnā vai daļējā apmērā atkarībā no tā, kāds ir vienošanās apjoms galvojuma līgumā.

Mūsdienu tiesu prakse liecina, ka nereti galvenais strīdus objekts tiesu prāvās galvojumu līgumu sakarā ir tas, ka galvinieks, parakstot galvojuma līgumu, neiedziļinās un paraksta līgumu, kurā uzņemas parādsaistības kā pats parādnieks. Šādā gadījumā, viņš pats aiz neuzmanības ir atteicies no galvenās galvinieka prasījuma tiesības pret kreditoru- galviniekam ir tiesības prasīt, lai kreditors vispirms vērš piedziņu pret galveno parādnieku un tikai galvenā parādnieka maksātnespējas vai nespējas noteikt tā atrašanās vietu gadījumā, kreditoram ir tiesības vērsties pret galvinieku.

Galvojumus izmanto arī piedaloties izsolēs un konkursos. Banka garantē, ka klients neatsauks savu piedāvājumu, nemainīs piedāvājuma noteikumus un noslēgs līgumu ar konkursa (izsoles) organizētāju. To izmanto kārtējot muitas procedūras, samazinot starptautisko darījumu iespējamās riskus, pretenziju ievērošanai, ja pārdevējs (izpildītājs) neizpilda līguma noteikumus, priekšapmaksas gadījumos, nostiprinot darījuma partneru līgumsaistības, ja darījuma partneris neizpilda savas saistības vai izpilda tās tikai daļēji. Banka izsniedz šādus galvojumus- muitas galvojums, maksājuma galvojums, avansa atmaksas galvojums, piedāvājuma galvojums, saistību izpildes galvojums, galvojums par saistību izpildi garantijas perioda laikā u.t.t.

2. Galvojuma sekas

2.1. Galvinieka pienākumi

Tā kā galvinieka saistība atbilst galvenā parādnieka saistībai, tā nevar attiekties uz augstāku summu, nekā to, ar kādu parādnieks saistīts pamatsaistībā. Tātad no galvinieka var prasīt saistības izpildi tikai tādā apmērā, kāds ir galvenais parāds. Un galvinieka pienākums ir šo saistību saskaņā ar galvojuma noteikumiem tādā apjomā apmierināt.

Tātad, ja galvinieks uzņemas samaksāt mazāku summu nekā uzņēmies galvenais parādnieks, tad viņš uzņemas atbildību samaksāt tikai tādā apjomā, kādā tas noteikts galvojuma līgumā. Šādā gadījumā par atlikušo pamatparāda summas daļu galvenais parādnieks var pieaicināt galvot citu galvinieku, kas samērīgi ar vēl nenomaksātā pamatparāda summu var uzņemties galvot attiecīgās summas apmērā.

Šeit ir arī ļoti būtiski minēt, ka līdz ar pamatparādu galvinieks var būt uzņēmies galvot arī par parāda blakusprasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem. Civillikuma 1698. pantā formnostiprināts svarīgs princips, saskaņā ar kuru- ja galvojuma līgumā galvinieka atbildība nav īpaši aprobežota tikai ar galveno parādu vai tā daļu, vai arī tikai ar procentu vai līgumsoda nomaksu u.tml., tad galvinieka atbildība ietver kā galveno parādu, tā arī visus ar galveno parādu saistītos blakus prasījumus un citus ar šī līguma izpildi saistītos zaudējumus un izdevumus²⁴.

Ja galvojuma līgumā ir nevis viena, bet gan vairākas personas, kas galvojušas par vienu un to pašu parādu, tad tās saskaņā ar Civillikuma 1699. pantu par galvojuma un tā blakus prasījumiem atbild solidāri. Taču arī šajā gadījumā tiek sargātas galvinieku intereses, un, ja kāds no solidārajiem galviniekiem apmierina kreditora prasījuma tiesību, tad tas var prasīt no līdzgalviniekiem atbilstošu atlīdzību kreditoram samaksātās summas apmērā.

---

²⁴ Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 2000, 192. lpp.

No savas atbildības subsidiaritātes galvinieks var atteikties, kas notiek tad, kad viņš galvojumu uzņemas kā pašparādu²⁵. Šādā gadījumā tā ir brīvprātīga iestāšanās saistībās parādnieka vietā.

Uzņemoties galvojumu kā solidāru saistību līdz ar citu galvinieku, jārēķinās ar to, ka otra puse var būt rīcības nespējīga. Šādā gadījumā, ja galvinieks to ir zinājis vai arī viņam to būtu vajadzējis zināt, uz viņu pāriet saistība pilnā apmērā.

Common Law valstīs līguma nosacījumi dalās nedaudz savādāk, taču arī tur, galvojuma jēdzienam un galvinieka atbildībai ir tās pašas iezīmes- līguma viena puse atsauca neveiksmes gadījumā uz otru līguma dalībnieka pusi, kurai jāveic attiecīga darbība, lai izpildītu līgumsaistību.

Būtiskākais, uzņemoties galvinieka pienākumus, ir vairākkārt pārliecināties par to patieso apjomu un, ja iespējams, nodrošināties ar kāda veida garantijām no galvenā parādnieka puses, jo galvenā parādnieka saistību neizpildes gadījumā saistības izpildes pienākums piekrīt galviniekam.

Galvojuma summas atmaksas kārtība atkarīga no tā, kāda veida galvojuma līgums ticis noslēgts. Ja galvinieks par saistību atbild kā parādnieks, tad pēc termiņa notecējuma un kreditora pieprasījuma galvojuma summas atmaksa jāveic galviniekam, ja kreditors kā pirmo personu, no kā piedzīt parādsaistību ir izvēlējis galvinieku. Ja galvinieks nav uzņēmies saistību kā pats parādnieks, galvinieka pienākums izpildīt saistību stājas spēkā tikai tajā brīdī, kad ir pierādīts, ka parāda piedziņa no galvenā parādnieka nav iespējama.

Galvotājs atbild kreditora priekšā tādā pašā apjomā kā parādnieks, ieskaitot procentu nomaksu, tiesas izdevumu atlīdzināšanu par soda piedzišanu un citiem kreditora zaudējumiem, kas radušies no parādnieka pienākumu neizpildes vai nepilnīgas izpildes, ja

---

²⁵ Latviešu konversācijas vārdnīca, 5. sējums.- Rīga: A Gulbja apgāds [b.g.], 302. lpp.

galvojuma līgumā nav paredzēts savādāk²⁶.

Galviniekam atbilstoši Civillikuma 1692. pantam jāatbild par trešās personas parādu, kā arī saskaņā ar 1648. pantu par tā blakusprasījumiem²⁷. No šī izriet, galvojumā var gan tikt paredzēti atsevišķi blakusprasījumi, kas rodas no galvenās saistības, kā arī šādi prasījumi var jau izrietēt no galvojuma būtības (nokavējuma procenti u. c.)

Šeit arī labi saskatāma atšķirība no padomju tiesībām, kur saistību neizpildes gadījumā parādnieks un galvinieks atbild kreditoram kā solidāri parādnieki²⁸.

Liela nozīme galvojumu izsniegšanā var būt arī valsts iestādēm, ne tikai tādām finansu iestādēm kā bankas. Studentiem ļoti būtiski ir tas, galvojumu par studiju kredītu var sniegt arī pašvaldība- tā kā pašvaldība sniedz kredītu galvojumu, tad kredīta apmaksas saistības iestājas brīdī, kad studējošais pats nevar apmaksāt kredītu bankai pēc studiju beigšanas. Šajā situācijā, saskaņā ar domes un kredītiestādes noslēgtā galvojuma līguma nosacījumiem, pašvaldība uzņemas studējošā kredītsaistību apmaksu²⁹.

---

²⁶ Большая юридическая словарь.- Москва: Издательский Дом ИНФРА- М, 1998, с. 506.

²⁷ LR AT Senāta spriedums lietā Nr. SKC- 169.

²⁸ Latvijas padomju enciklopēdija, 1. izdevums.- Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1983, 476.

lpp.

²⁹ Kavacs K. Rīgas pašvaldība var būt galvotājs studiju un studējošā kredīta saņemšanai. Mans Īpašums. 2005. Nr. 4.

2.2. Galvnieka tiesības

Ar brīdi, kad saistību izpildē galvnieks stājas galvenā parādnieka vietā, galvnieks var izlietot visas galvenā parādnieka ierunas, izņemot tikai tās, pret kreditors taisni gribējis nodrošināties ar galvojumu, vai kuru izlietošana ir tieši saistīta ar galvenā parādnieka personu³⁰.

Šādā gadījumā, ja kreditors ir rīkojies nolaidīgi, izdarot piedziņu no parādnieka, un pielaidis pēc konkrētiem lietas apstākļiem neatvainojamu vilcinājumu, tas ir par pamatu galvnieka atsvabināšanai no atbildības par parādnieka saistību izpildi³¹. Šādi tiek panākta galvnieka pasargāšana no zaudējumiem kreditora nolaidīgas rīcības dēļ, ja tas nav piegriezis vajadzīgo vērību līgumsaistību izpildei vai arī rīkojies savtīgu iemeslu dēļ ar mērķi iedzīvoties. Šādi kreditors tiek maksimāli mudināts panākt parāda samaksu no galvenā parādnieka ar visiem iespējamajiem likumā atļautajiem līdzekļiem, jo pamatsaistības uzņēmēja puse tomēr ir galvenais parādnieks. Ar šo galvniekam ir tiesības apstrīdēt kreditora prasījumu pret sevi, ja galvnieks var pierādīt, ka kreditors ir nolaidīgi rīkojies un nav savlaicīgi prasījis parāda atmaksu no galvenā parādnieka, kad tas ir bijis iespējams. Ja tas tiek pierādīts, kreditors zaudē prasījuma tiesību par parāda atmaksu pret galvnieku, turklāt galvnieks var prasīt zaudējumu atlīdzību no kreditora par tam nodarītajiem zaudējumiem sakarā ar nepamatota prasījuma izvirzīšanu un, iespējams, kompensāciju tiesas izdevumiem, kas radušies sakarā ar prasījuma pieteikšanu par parāda piedziņu no galvnieka.

Tā kā galvnieks atbild par trešās personas parādu, tad viņa saistībai ir stingri akcesors raksturs. No galvojuma akcesorā rakstura izriet tas, ka ir nepieciešams kāds spēkā esošs galvenais parāds³²- tāvad galvniekam ir jābūt maksimāli informētam par to, kā mainās pamatsaistības tiesiskā bāze, lai novērstu iespējamību, ka kreditors ļaunprātīgi izmanto galvnieka neinformētību un piedzen no tā finansu resursus neskatoties uz to, ka tiesiskā saistība, uz kuru šī prasība balstījies, jau ir zaudējusi spēku.

---

³⁰ Civillikums: LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 1701. p.

³¹ LR AT Senāta spriedums lietā Nr. SKC- 637.

³² Latviešu konversācijas vārdnīca, 5. sējums.- Rīga: A Gulbja apgāds [b.g.], 302. lpp.

Galvojums kā akcesora saistība izbeidzas visos tais gadījumos, kad galvenais parādnieks tiek atsavināts no sava pienākuma³³. Tātad tiesiskā attiecība, uz kuras balstījās kā papildsaistība arī galvojuma līgums, var izbeigties arī bez izpildījuma, ja kreditors atlaiž parādu galvenajam parādniekam. Šajā gadījuma beidzas arī galvojuma līguma pastāvēšana.

Gadījumā, ja kreditors un galvenais parādnieks viens no otra manto (Civillikuma 1713. p.), tad galvnieka saistība izbeidzas, bet viņam paliek tiesība prasīt atpakaļ to, ko viņš kā galvnieks izdevis. Ja savstarpēji manto galvenais parādnieks un galvnieks, tad paliek spēkā tikai galvenais parāds, bet galvojums tāpat izbeidzas, ja vien no tā izrietošais prasījums nedod tādas labumus kreditoram, kādus galvenais prasījums viņam nepiešķir. Savukārt, ja savstarpēji manto kreditors un galvnieks, tad galvojums izbeidzas, bet parādnieka saistība paliek spēkā.

Galvojuma līguma būtība ir tā, ka galvnieks brīvprātīgi uzņemas saistību atbildēt par trešās personas parādu. Tādējādi arī tiesiskā aizsardzība ir vērsta uz to, lai pasargātu galvnieku no kreditora tiesību savtīgas izlietošanas un rīcības, kas iespaido galvnieka materiālo stāvokli, pirms vēršanās pie galvenā parādnieka- saistības slēdzējas otras puses.

Ja galvnieks nav uzņēmis saistību kā pats parādnieks, obligāta prasība kreditoram pirms materiālo sankciju vēršanas pret galvnieku, ir savas prasības vēršana pret galveno parādnieku, un tikai tad, ja parāda piedziņa no galvenā parādnieka nav iespējama, ir pierādīta tā faktiskā maksātspēja vai ja galvnieks nevar uzdot parādnieka atrašanās vietu, kreditoram ir tiesība ar prasījumu par saistības izpildi vērsties pie galvnieka.

Civillikuma 1702. panta 2.daļa dod tiesības kreditoram prasīt vispirms parāda piedziņu no galvnieka, ja tas uzņēmis parāda saistību kā pats parādnieks, taču šis pants neatņem kreditoram tiesības prasīt piedziņu arī no galvenā parādnieka³⁴.

Šis Augstākās tiesas Senāta spriedums atklāj kreditora prasījuma tiesības nodrošinājuma plašos apmērus. Ja galvnieks uzņēmis atbildēt kreditoram par saistības

³³ Latviešu konversācijas vārdnīca, 5. sējums.- Rīga: A Gulbja apgāds [b.g.], 303. lpp.

³⁴ LR AT Senāta spriedums lietā Nr. SKC- 190.

izpildi kā pats parādnieks- kreditoram ir tiesības vērsties pēc izvēles vai nu pie galvinieka vai galvenā parādnieka. Rezultātā, iegūstot saistības izpildījumu no kāda no tiem, kreditors zaudē tiesību vērsties otra, prasot to pašu izpildījumu- saskaņā ar Civillikumu, kreditors ir tiesīgs prasīt tikai parāda summas atmaksu vai saistības izpildi (te ieskaitāmi arī likumiskie procenti, sodanauda un citu maksājumu maksāšanas pienākumi saskaņā ar likumu vai līguma noteikumiem). Taču, ja šādā gadījumā, kad galvinieks uzņēmis saistību kā pats parādnieks, kreditoram tiesas ceļā neizdodas piedzīt parādu vai panākt saistības izpildi no galvenā parādnieka vai galvinieka pēc izvēles, tad kreditoram ir tiesība tiesas ceļā vērsties pret otru ar prasību par saistības izpildi.

Galvojuma uzņemšanās kā pašam parādniekam būtībā nostāda galvinieku neizdevīgā stāvoklī pret kreditoru un uzliek tam svešas saistības izpildi. Te pats galvenais elements ir tas, ka galvojums savā būtībā ir uz uzticību balstīta saistība un tas arī būtība ir vienīgais, ja neskaita likuma noteiktos ierobežojumus, kas kavē kreditora tiesību pilnā apmērā vērsties pret galvinieku ar prasību par galvenā parādnieka saistību izpildi.

Lai kreditoram būtu iespējams vērst prasību pret galvinieku, vispirms prasība ir jāvērs pret galveno parādnieku. Šeit gan jāatrunā gadījumi, kad galvinieks ir uzņēmis ekspromisorisko galvojumu, t. i., atbildēt par saistību kreditora priekšā kā pašam parādniekam.

Ja galvinieks nav uzņēmis saistības izpildi kā pats parādnieks, obligāta prasība ir kreditora vērsšanās ar prasību pie galvenā parādnieka. Un tikai pēc tam, ja parāda piedziņa no galvenā parādnieka nav iespējama vai arī nav iespējams noteikt galvenā parādnieka atrašanās vietu, kreditoram ir tiesības vērsties pie galvinieka ar prasījumu par saistības izpildi³⁵.

Noslēdzot pārjaunojuma līgumu, agrākais prasījums ar blakustiesībām izbeidzas atbilstoši Civillikuma 1869. pantam, kurš nosaka, ka pārjaunojuma sekas ir tās, ka agrākais prasījums ar visām pie tām piederīgajām blakustiesībām (ķīlu, galvojumu, procentiem, līgumsodu) izbeidzas, it kā tas būtu izpildīts, un tā vietā nodibinās jauns prasījums, uz kuru agrākā prasījuma blakustiesība neattiecas, ja vien nav tieši norunāts pretējais³⁶.

³⁵ Civillikums: LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 1702. p. 2. d.

³⁶ LR AT Senāta spriedums lietā Nr. SKC- 169.

No šī izriet, ka līdz ar brīdi, kad galvenā saistība izbeidzas vai zaudē spēku, kreditoram izbeidzas arī tiesība vērsties pret galvnieku un prasīt saistības izpildi. Tas ir būtisks elements, kas sekmē neiespējamību vērst pret galvnieku prettiesisku prasību par saistību izpildi.

Galvojuma līguma nosacījums, ka galvnieks uzņemas saistību kā pats parādnieks nemaina galvnieka prasījuma tiesību būtību- Civillikuma 1704. pants nosaka- kādā apmērā galvnieks apmierina kreditoru, tādā uz viņu pāriet šā pēdējā prasījumi, pret galveno parādnieku. Prasības un ierunas no tās tiesiskās attiecības, kas pastāv starp galvnieku un galveno parādnieku, paliek negrozītas. Tādējādi kam rodas ar likumu aizsargāta tiesība vērsties pret galveno parādnieku savu materiālo pretenziju nolīdzināšanai. Līdz ar šo galvnieks stājas kreditora vietā, ar visām no tā izrietošajām tiesībām un pienākumiem.

Galvotājam, izpildījušam saistību, pāriet šīs saistības kreditora tiesības un tiesības, kas piederējušas kreditoram kā ķīlas turētājam tādā apmērā, kādā galvnieks ir apmierinājis kreditora prasības³⁷.

Galvnieka stāvoklis pēc kreditora apmierināšanas attiecībā pret galveno parādnieku regulēts no 1704. – 1709. pantam. Kādā apmērā galvnieks apmierina kreditoru, tādā uz viņu pāriet šā pēdējā prasījumi pret galveno parādnieku. Prasības un ierunas no tās tiesiskās attiecības, kas pastāv starp galvnieku un galveno parādnieku, paliek negrozītas (1704. p.). Šajā gadījumā runāts par likumisko cesiju.³⁸

No šī izriet, ka galvniekam jau izpildot daļu saistības parādnieka vietā vai, ja ir stājies spēkā atbilstošs tiesas spriedums, ir tiesības vēl pirms prasības pilnīga izpildījuma no galvnieka puses, celt prasību pret galveno parādnieku, par parādnieka vietā samaksātās summas atmaksu.

Galvnieka tiesības nodrošinājums pret galveno parādnieku ir būtisks elements galvojuma līguma ietvaros, jo kreditors ir aizsargāts ar divu personu saistību par vienas un tā

---

³⁷ Большая юридическая словарь.- Москва: Издательский Дом ИНФРА- М, 1998, с. 506

³⁸ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1995, 114. lpp.

pašas saistības izpildi, kamēr galvnieka regresa prasība ir jāvērs pret nu jau bankrotējušu personu.

Regresa prasības realizēšanas nodrošināšana būtībā ir galvenais galvnieka tiesiskās aizsardzības līdzeklis. Regresa prasības ir sava veida kreditora prasījuma tiesības pārvešana uz galvnieku tādā apjomā, kādā galvnieks izpildījis saistību attiecībā uz kreditoru. Būtisks moments ir tas, ka Civillikuma 1705. pants nosaka, ka galvnieks var vērst savu regresa prasību tikai tad, kad patiesi nolīdzinājis parādu vai tā daļu vai ar tiesas spriedumu viņam ir uzlikts par pienākumu to nolīdzināt. Tas nozīmē, ka parāda vai tā daļas atmaksai ir jābūt reāli notikušai un dokumentāli apliecināmai, vai arī jābūt spēkā esošam tiesas spriedumam, kas galvniekam uzliek par pienākumu parādu atmaksāt.

Civillikuma 1706.pants pasargā parādnieku no priekšlaicīgas galvnieka vērsšanās pret viņu. Pants nosaka, ka galvnieks, kas samaksājis galvenā parādnieka vietā pirms saistības termiņa, var atprasīt no viņa šo samaksu tikai pēc šā termiņa. Tādējādi parādnieks tiek saistīts ar līgumā noteiktajiem termiņiem un nevar notikt to patvaļīga grozīšana par labu kādai no pusēm.

Būtiskākais trūkums regresa prasības piemērošanai ir tas, ka jau kreditora vērsšanās pie galvnieka cēlonis ir tas, ka galvenais parādnieks ir atzīts par faktiski maksātnespējīgu vai arī viņa atrašanās vieta nav nosakāma. Tieši šis fakta apgrūtina galvnieka regresa prasības realizēšanu un dažkārt padara to neiespējamu. Šādā gadījuma kreditors atrodas labākā stāvoklī attiecībā pret galvnieku, jo viņam saistības izpildi ir garantējušas divas neatkarīgas personas.

2.3. Atsevišķi procesuālie noteikumi

Ja saistības izpildījums vispirms jāprasa no parādnieka, un nepastāv Civillikuma 1703.pantā paredzētie gadījumi, kad pret galvinieku var celt prasību arī uzreiz, t.i., ja galvenais parādnieks atrodas prombūtnē vai galvinieks nevar uzdot viņa dzīvesvietu; ja pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss, tomēr kreditors pirms griešanās pie parādnieka cēlis prasību pret galvinieku, tiesai jāizskaidro prasītājam galvenā parādnieka kā otra atbildētāja nepieaicināšanas sekas, kas noteiktas Civilprocesa likuma 159.panta otrajā daļā, proti, tiesa lietas izskatīšanas gaitā izskaidro pusēm un trešajām personām procesuālo darbību izpildīšanas vai neizpildīšanas sekas.

Tiesai nav pamata atzīt galvojuma saistību par spēkā neesošu, ja par to nav celta prasība, izņemot gadījumu, kad galvojums neatbilst CL 1695.panta prasībām, t.i., galvojumam nav nepieciešamās rakstiskās formas.

Ja galvinieks, kurš apstrīd galvojuma saistību, pieteicis lūgumu par lietas izskatīšanas atlikšanu pretprasības celšanai, tiesai lietas izskatīšana jāatliek, nosakot termiņu, kurā galvinieks Civilprocesa likuma 136.panta kārtībā šādu pretprasību var celt- „(1) Atbildētājs ir tiesīgs līdz brīdim, kad lietas izskatīšana pēc būtības ir pabeigta pirmās instances tiesā celt pret prasītāju pretprasību. (2) Pretprasību ceļ atbilstoši prasības celšanas vispārīgiem noteikumiem. (3) Tiesa pieņem pretprasību, ja: 1) starp sākotnējo prasību un pretprasību iespējams savstarpējs ieskaits; 2) pretprasības apmierināšana pilnīgi vai daļēji izslēdz sākotnējās prasības apmierināšanu; 3) pretprasībai un sākotnējai prasībai ir savstarpējs sakars un to kopīga izskatīšana sekmēs lietas ātrāku un pareizāku iztiesāšanu. (4) Pretprasību, ko pieņēmusi tiesa, izskata kopā ar sākotnējo prasību.”³⁹

---

³⁹ Civilprocesa likums.-Rīga: Firma AFS, 2007, 260 lpp.

3. Valsts un pašvaldību sniegto galvojumu saņēmēju loks, ierobežojumi un galvojumu nosacījumi

Likuma "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 4. pantā ir noteikts, kādi ierobežojumi pastāv pašvaldībām, valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem, statūtsabiedrībām un uzņēmējsabiedrībām attiecībā uz kredītu piešķiršanu, aizdevumu izsniegšanu, garantiju un galvojumu sniegšanu.

Pašvaldību tiesības ir iegūt un atsavināt kustamo un nekustamo īpašumu, privatizēt pašvaldību īpašuma objektus, slēgt darījumus, kā arī veikt citas privāttiesiska rakstura darbības.⁴⁰ Pašvaldības savas kompetences un likumu ietvaros darbojas patstāvīgi.⁴¹

Pašvaldībām, valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem, statūtsabiedrībām un uzņēmējsabiedrībām, kurās valsts vai pašvaldības daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopsummā pārsniedz 50 procentu, ir aizliegts izsniegt jebkāda veida aizdevumus un dot galvojumus vai garantijas.⁴² No šiem noteikumiem pieļaujama atkāpes, kas ir noteiktas šī panta trešajā, ceturtajā un piektajā daļā, kā arī citos likumos noteiktajos gadījumos. Izņēmuma gadījumi, kad pieļaujama galvojumu un garantiju sniegšana ir- uzņēmējsabiedrībām, kurās valsts vai pašvaldības daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopsummā pārsniedz 50 procentus un kuras iepriekš ir saņēmušas rakstveida atļauju no valsts vai pašvaldības kapitāla daļas turētāja; gadījumos, kad valsts vai pašvaldības statūtsabiedrība izsniedz aizdevumus un dod galvojumus un garantijas, iepriekš saņemot rakstveida atļauju no tās valsts institūcijas vai pašvaldības, kuras pārziņā ir attiecīgā statūtsabiedrība; galvojumiem, kurus pašvaldība dod par tām parāda saistībām, ko studējošais uzņemas Augstskolu likumā noteiktā studiju kredīta un studējošo kredīta saņemšanai no kredītiestādes. Ja šā panta otrajā daļā minētā statūtsabiedrība tiek privatizēta vai arī ja uzņēmējsabiedrībā tiek privatizētas vai atsavinātas

---

⁴⁰ Vaidere I., Vanags E., Vangs I., Vilka I. Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā.- Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas statistikas institūts, 2006, 198. lpp.

⁴¹ turpat, 199.lpp.

⁴² <http://www.likumi.lv/doc.php?id=36190>

valsts vai pašvaldības kapitāla daļas, minētā atļauja jāsaņem no institūcijas, kas veic valsts vai pašvaldības īpašuma atsavināšanu. Institūcija, kuras pārziņā ir statūsabiedrība, valsts vai pašvaldības kapitāla daļas turētājs uzņēmējiesabiedrībā un institūcija, kas veic privatizāciju vai atsavināšanu, izveido galvojumu un garantiju reģistru, kā arī glabā katra galvojuma vai garantijas vienu oriģināleksemplāru. Galvojumi un garantijas nav spēkā, ja nav reģistrēti attiecīgajā reģistrā.

Būtiska atruna ir likuma "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 4. panta 7. daļā noteiktais, ka izsniegt aizdevumus, dot galvojumus un garantijas šajā pantā noteiktajā kārtībā atļauts tikai tad, ja aizdevuma izsniedzējs vai galvojuma vai garantijas devējs ir samaksājis valstij un pašvaldībai visus nodokļus, darbiniekiem izmaksājis algas un pret to tiesvedībā nav prasības par parāda piedziņu.

Šajā pantā noteiktais ir būtisks tā iemesla dēļ, lai nepieļautu nelikumīgu valsts finansējuma apgūšanu, izmantojot par aizsegu to, ka valstī, iespējams nav vai arī ir nepilnīga informācija par galvojuma sniedzēja finansiālajiem darījumiem un attiecīgi no tā iekasētajām vai nomaksātajām nodokļu summām. Ņemot vērā samērā lielo kļūdu skaitu ar kādu saskaras nodokļu administrācija valstī, secināms, ka iespējamība šādā veidā apiet likuma "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu" 4. panta 7. daļā noteikto aizliegumu, nav pielīdzināma nullei.

Aizņēmumus pašvaldības nedrīkst garantēt ar īpašumiem, kas nepieciešami pašvaldību pastāvīgo funkciju veikšanai. Garantijas un galvojumus pašvaldības var dot tikai tām kapitālsabiedrībām, kurās attiecīgās pašvaldības kapitāla daļa pārsniedz 50 procentus, kā arī augstskolu studentiem.⁴³ Kapitālsabiedrība (corporate enterprise)- uzņēmums, kura pamatkapitāls sastāv no daļu vai akciju nominālvērtību summas. Izšķir divu veidu kapitālsabiedrības- sabiedrība ar ierobežotu atbildību un akciju sabiedrība.⁴⁴

---

⁴² Ekonomikas un finanšu vārdnīca, 179. lpp.

⁴³ Vaidere I., Vanags E., Vangs I., Vilka I. Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā.- Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas statistikas institūts, 2006, 213. lpp.

Ar valsts līdzdalību, pašvaldības tomēr iesaistās darījumu attiecībās ar privātpersonām, piemēram, kā tas atspoguļojas Augstskolu likumā- valsts galvo par privātpersonas ņemto studiju vai studējošā kredītu. Taču, lai arī varētu liekties, ka šī joma nav sevišķi plaša un finansiāli ietilpīga un līdz ar to pakļauta finansiālajam riskam, tomēr arī šādu galvojumu izsniegšanu regulē Ministru kabineta noteikumi. Valsts kā publiskās varas pārstāvis, tomēr nav pakļaujams iesaistei pilnībā privāto tiesību jomā- tāpēc arī ir sevišķi atrunāts, kā un kam valsts un pašvaldības drīkst sniegt galvojumus, lai neapdraudētu valstiskās intereses.

Pašvaldības ir tiesīgas ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus tikai gadskārtējā valsts budžeta likumā paredzētajā kopējā pieļaujamā palielinājuma apjomā un Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Šobrīd šo kārtību nosaka Ministru kabineta "Noteikumi par pašvaldību aizņēmumiem un galvojumiem".

Informācija par pašvaldību aizņēmumu atmaksu tiek pārskatīta un precizēta atbilstoši Valsts kases sniegtajai aktualizētajai informācijai.

Tikai dome (padome) ir tiesīga pieņemt lēmumu par aizņēmuma ņemšanu un galvojuma sniegšanu. Kārtību, kādā pašvaldības var ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus, nosaka Ministru kabineta noteikumi. Pašvaldība nevar ņemt aizņēmumu vai sniegt galvojumu bez Pašvaldību aizņēmumu un garantiju kontroles un pārraudzības padomes, kas izveidota pie Finanšu ministrijas, atļaujas. Parasti pašvaldības ņem aizņēmumus, noslēdzot ar Valsts kasi līgumus, taču, ja pašvaldība var pamatot cita aizdevuma sniedzēja izdevīgākus noteikumus, ar finanšu ministra atļauju pašvaldība var slēgt līgumus ar citu aizdevuma sniedzēju.⁴⁵

Pašvaldības, pamatojoties uz domes (padomes) lēmumu var ņemt īstermiņa aizņēmumus budžeta un finanšu vadībai. Lai segtu īslaicīgu pašvaldību finanšu līdzekļu

---

⁴⁵ Vaidere I., Vanags E., Vangs I., Vilka I. Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā.- Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas statistikas institūts, 2006, 213. lpp.

deficītu, pašvaldības var ņemt no valsts budžeta īstermiņa aizņēmumus, kas jāatmaksā līdz tā saimnieciskā gada beigām, kurā tie ņemti, lai neradītu finanšu trūkumu nākamajā saimnieciskajā gadā, turklāt iepriekš nekad nevar paredzēt, kādā apjomā nākamajā saimnieciskajā gadā būs pieejami valsts līdzekļi, tāpēc šāda darbība pašvaldībām nav iespējama. Līdz ar to šie īstermiņa aizņēmumi neietekmē gadskārtējā valsts budžeta likumā noteikto kopējā pieļaujamā palielinājuma apjomu.

Pašvaldības var ņemt ilgtermiņa aizņēmumus investīciju projektu realizācijai, lai īstenotu ekonomiskās un sociālās programmas. Ilgtermiņa aizņēmums nedrīkst izmantot pašvaldības pastāvīgo (kārtējo) izdevumu finansēšanai. Tāpat pašvaldība var uzņemties ilgtermiņa saistības, slēdzot līgumus par pirkšanu, preču nomu, pakalpojumu saņemšanu, būvdarbu veikšanu (pasūtītāja vajadzībām), pašvaldības budžeta līdzdalību konkrētu projektu realizācijai, ja kopējo samaksu par attiecīgo darījumu pašvaldība neveic divpadsmit mēnešu laikā no līguma noslēgšanas brīža. Pašvaldība var sniegt galvojumu tikai tām pašvaldības iestādēm, uzņēmumiem un uzņēmēj sabiedrībām, kurās attiecīgās pašvaldības kapitāla daļa pārsniedz 50 procentus, vai arī vairāku pašvaldību veidotām iestādēm, uzņēmumiem un uzņēmēj sabiedrībām, kurās pašvaldību kapitāla daļu summa pārsniedz 65 procentus. Kā arī par parāda saistībām, ko studējošais uzņemas Augstskolu likumā noteiktā studiju kredīta un studējošo kredīta saņemšanai no kredītiestādes.⁴⁶

Gada budžeta izstrāde ir katras valsts nopietns periodisks darbs, kura mērķis maksimāli efektīvi un pārdomāti veidot tālejošu un efektīvu valsts finansiālo attīstību. Protams, šādā gadījumā ir jāparedz kā, kādā apmērā un kam tieši no valsts budžeta gada laikā tiks piešķirts finansējums. Kā jau zināms, protams, tiek veidots arī uzkrājums rezerves fondā, kas tiek izmantots neparedzētos gadījumos, taču izņemot vienīgi šos "neparedzētos gadījumus" viss pārējais (gan ienākumi un to avoti, gan izdevumi un to mērķi) tiek budžeta plānā paredzēti. Protams, ienākumu apjoms ir limitēts, līdz ar to piešķirami finansu līdzekļi dažādām vajadzībām piešķirami pēc to prioritātes. Tāpat budžeta finanšu izlietojumam jābūt pamatotam un, ja šis kapitāls tiek iesaistīts finanšu apritē, tad arī maksimāli drošam, kā tam jābūt gadījumā ar valsts sniegtajiem galvojumiem.

---

⁴⁶ <http://www.fm.gov.lv/page.php?id=1677>

Pašvaldība, kā valsts pārvaldes struktūras elements arī ir pilnvarota ar tiesībām sniegt galvojumus, taču tā kā to budžets ir atkarīgs ne tikai no pašu pašvaldību finansiālās darbības, bet arī no valsts sniegtā finansējuma un noteiktajiem galvojumu limitiem, pašvaldības savās iespējās sniegt galvojumus nav pilnībā brīvas.

Lai pārraudzītu pašvaldību finansiālo darbību jautājumos, kas saistīti ar izdarītajiem aizņēmumiem, sniegtajiem galvojumiem un plānotajiem aizņēmumiem un galvojumiem, kā arī, ja nepieciešams, sniegtu pašvaldībām ieteikumus turpmākajai finansiālai darbībai, finanšu ministrs izveido Pašvaldību aizņēmumu un galvojumu kontroles un pārraudzības padomi un apstiprina tās nolikumu. Pašvaldības iegūst tiesības ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus (izņemot galvojumu studiju kredīta un studējošo kredīta saņemšanai) tikai pēc apstiprinoša padomes lēmuma saņemšanas. Uzņemoties ilgtermiņa saistības, padomes lēmumā ir jānorāda saistību izpildes finansējuma avoti, bet padomes atļauja šādām saistībām nav nepieciešama. Uz 2007. gada 27. aprīli saskaņā ar padomes atļaujām izsniegtas divas galvojumu atļaujas par kopējo summu 2 697 263 LVL pie limita 31 220 354 LVL.

Gadījumā, ja pašvaldības nav spējīgas pildīt savas parādu saistības, likums „Par pašvaldību finanšu stabilizēšanu un pašvaldību finansiālās darbības uzraudzību”, nosaka kārtību, kādā tiek veikta pašvaldību finanšu stabilizācija, lai nodrošinātu likumā noteikto pašvaldību pastāvīgo funkciju izpildi gadījumos, kad pašvaldības nonākušas ārkārtējās finansiālās grūtībās. Pašvaldībām ir veicama finanšu stabilizācija, ja parāda saistības, kurām iestāji atmaksāšanas termiņš kārtējā saimnieciskajā gadā kopā ar iepriekšējo gadu parādu saistībām, kurām iestāji atmaksāšanas termiņš, pārsniedz 20 procentus no pašvaldības kārtējā saimnieciskā gada budžeta kopapjoma (pamatbudžeta ieņēmumi bez mērķdotācijām un iemaksām pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fondā). Par pašvaldības parāda saistībām atzīstami izdevumi kredītu un kredītu procentu nomaksai un izdevumi sakarā ar pašvaldības sniegtajiem galvojumiem, kā arī nokavētie maksājumi, soda naudas un citi ar šiem maksājumiem saistītie izdevumi.⁴⁷

Tāpat jāatzīmē tādi grozījumi, kādi tika veikti likumā "Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu", kurā, grozot likuma 10.panta otro daļu,

---

⁴⁷ <http://www.fm.gov.lv/page.php?id=1677>

paredzēja noteikt, ka valsts un pašvaldību uzņēmumi, kā arī uzņēmējsabiedrības, kurās valsts vai pašvaldības daļa pamatkapitālā atsevišķi vai kopumā pārsniedz 50%, kas sniedz sabiedriskos pakalpojumus valsts un pašvaldību regulējamās nozarēs saskaņā ar likumu "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem", nedrīkst dāvināt (ziedot) finanšu līdzekļus un mantu.⁴⁸ Ar šo vēl vienu reizi tiek uzsvērts, kāda nozīme ir valsts un pašvaldības finanšu plūsmas kontrolei.

Augstskolu likuma 79. pantā⁴⁹ ir uzskaitīts, uz kādiem kredītiem ir iespējams pretendēt studentiem, kas studē akreditētās studiju programmās- tie ir: studiju kredīts, kas ir aizdevums no valsts budžeta vai kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts galvojumu studējošajiem, lai segtu maksu par studijām un studējošā kredītu — aizdevumu no valsts budžeta vai kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts galvojumu studējošā sociālo vajadzību nodrošināšanai. Kārtību, kādā tiek piešķirts un atmaksāts studiju kredīts un studējošo kredīts no valsts budžeta līdzekļiem, kā arī studiju un studējošo kredīti no kredītiestāžu līdzekļiem ar valsts galvojumu, nosaka Ministru kabinets.

Katra kalendārā gada sākumā LR Finanšu ministrijas izveidota komisija rīko izsoli kredītiestādēm par tiesībām izsniegt studiju un studējošā kredītus ar valsts vārdā sniegtu galvojumu.⁵⁰ 2007.gada LR Finanšu ministrijas organizētajā izsolē uzvarēja AS SEB Latvijas Unibanka, kura izsolē piedāvāja kredītu izsniegšanu par pilnu apjomu un zemākajiem kredītprocentiem. Neskatoties uz to, ka students piesakās studiju un/vai studējošā kredītam ar valsts vārdā sniegtu galvojumu, tomēr, lai noslēgtu kredīta līgumu studentam ir jāatrod vēl viens galvotājs. Tas tādēļ, ka valsts galvo tikai 90% no izsniegtās kredīta summas, bet pārējie 10% no kredīta summas ir jāgalvo studenta izraudzītajam galvotājam.

Galvotājam jābūt pilngadīgai, rīcībspējīgai fiziskai personai, kas ir Latvijas Republikas pilsonis vai persona ar Latvijas Republikas nepilsoņa pasi. Galvotājs nedrīkst būt vecāks par 65 gadiem, kā arī par galvotāju nedrīkst būt persona, kas pati saņem vai atmaksā

---

⁴⁸ <http://www.politika.lv/index.php?id=5805>

⁴⁹ <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967>

⁵⁰ <http://www.evf.lv/index.php?id=4>

agrāk no valsts budžeta līdzekļiem vai no kredītiestādes līdzekļiem ar valsts vārdā sniegtu galvojumu saņemtus kredītus. Viens galvotājs var galvot par viena studenta abiem kredītiem, turklāt viens galvotājs var galvot par vairākiem studentiem, ja šie studenti ir viņa bērni. Galvotājam ir jābūt tās bankas klientam, kura izsniedz kredītu, proti, galvotāja ienākumi, vismaz minimālās mēnešalgas apmērā, ir jāpārskaita uz attiecīgo banku. Šādā veidā banka kontrolē galvotāja ienākumu regularitāti un stabilitāti. Ja galvotāja ienākumi nav regulāri un stabili, tad banka ir tiesīga apturēt kredītu un pieprasīt galvotāja nomaiņu. Fiziskās personas galvojums var tikt aizstāts ar pašvaldības galvojumu vai arī ar nekustamā īpašuma vai vērtspapīru ķīlu. Galvotājs nav nepieciešams kredītiem, kurus izsniedz bāreņiem un bez abu vecāku aizgādības palikušajiem bērniem līdz 24 gadu vecumam.

Gan studiju, gan studējošā kredīti ir jāmaksā ar divpadsmito mēnesi pēc studiju pabeigšanas. Ja students no studijām ir izslēgts, tad viņam gan studiju, gan studējošā kredīts ir jāmaksā ar trešo mēnesi pēc izslēgšanas no studējošo saraksta.

Pēc studiju pārtraukšanas banka katram studiju un/vai studējošā kredītaņēmējam sagatavo kredīta pamatsummas un kredīta procentu atmaksas grafiku. Kredītus, kuru kopējā summa pārsniedz 1000 latu, ir jāatmaksā 10 gadu laikā; tos, kuru kopējā summa ir mazāka par 1000 latiem, ir jāatmaksā 5 gadu laikā. Maksājumi ir jāveic katru mēnesi.

Kredīta atmaksāšanas termiņš var tikt pagarināts gadījumos, ja kredītaņēmējs turpina studijas maģistrantūrā vai doktorantūrā, ja kredītaņēmējs ir grūtniecības, dzemdību vai bērna kopšanas atvaļinājumā; vai ja kredītaņēmējam ir piešķirts bezdarbnieka statuss.

Pastāv arī atsevišķi gadījumi, kad kredītaņēmējam kredīts tiek pilnībā vai daļēji atmaksāts no valsts līdzekļiem. Uz kredītu dzēšanu no valsts budžeta līdzekļiem var pretendēt tie kredīta saņēmēji, kuri atbilstoši iegūtajai akadēmiskajai vai profesionālajai izglītībai kļūst par darbiniekiem valsts vai pašvaldību institūcijās. Šādu profesiju un speciālistu sarakstu katru gadu apstiprina Ministru kabinets. Studējošā kredītu no valsts budžeta līdzekļiem dzēš 30% apmērā gadījumā, ja kredītaņēmējam vai viņa laulātajam studiju laikā vai kredīta atmaksas laikā piedzimst bērns. Šie 30% tiek aprēķināti no neatmaksātās summas par katru piedzimušo bērnu. Kredīti, kredītu procenti un līgumsodi tiek dzēsti, ja kredītaņēmējs ir miris vai kļuvis par pirmās vai otrās grupas invalīdu.

Kopsavilkums

1. Galvojuma būtība romiešu tiesībās principā neatšķirās no galvojuma izpratnes mūsdienās- galvojums bija līgums, ar kuru trešā persona (galvinieks) uzņēmas saistību atbildēt par otras personas (parādnieka) parādu gadījumā, ja tas neizpilda savu parādsaistību attiecībā pret kreditoru, taču atšķirās forma- romiešu tiesībās galvojuma līgums piederēja pie verbāllīgumiem, t.i., tadiem, kas tika slēgti mutiski (izrunājot noteiktas formulas).
2. Saistību pastiprinājumi parādās kā papildsaistības (akcesoras saistības) pie pamatsaistībām- tas nozīmē, ka galvojums, tāpat kā citi saistību pastiprināšanas līdzekļi (ķīla, hipotēka, rokasnauda, līgumsods), izbeidzas līdz ar galvenās saistības izbeigšanos
3. Galvojuma sekas, galviniekam atbildot par parādnieka parādu, ir smagas, tāpēc galvojuma līgumam nepieciešama rakstveida forma un šī nepieciešamība jāsaprot kā *onus probandi* tai ziņā, ka galvojuma faktu nevar pierādīt ar lieciniekiem.
4. Saskaņā ar LR Civillikuma 1693. pantu, par galvinieku var būt jebkura rīcības spējīga persona, tomēr gan parādniekam, gan kreditoram, piekrītot konkrētajam galviniekam, jāņem vērā apstākļi, kas var norādīt uz šī stāvokļa maiņu.
5. Atšķirībā no atceltā Civilkodeksa, LR Civillikumā jēdziens „garantija” neparādās, taču juridiskajā literatūrā, normatīvajos aktos līgumos un tiesas spriedumos ir sastopams gan garantijas, gan galvojuma jēdziens- materiālos par Latvijas tiesībām starp šiem jēdzieniem visbiežāk tiek likta vienlīdzības zīme, kamēr starptautiskajās tiesībās, piemēram, Eiropas Padomes regulās šie jēdzieni ir nošķirti.
6. Galvinieks var uzņemties parādsaistību kā pats parādnieks, un šādā gadījumā kreditors iegūst iespēju vērsties gan pie galvenā parādnieka, gan galvinieka pēc izvēles. Gadījumā, ja galvinieks nav uzņēmis saistību kā pats parādnieks, kreditors saistību izpildi no galvinieka var prasīt tikai tad, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai arī galvinieks nevar uzrādīt galvenā parādnieka atrašanās vietu. Tāpat galvinieks var uzņemties galvot tikai par daļu no saistības izpildes. Ja parādniekam ir vairāki galvinieki- tie atbild par parādu solidāri vai līgumā noteiktajās daļās.

7. Galvojuma līgumu slēdzot, visbiežāk maldīšanās rodas gadījumos, kad tieši netiek noteikts tās summas apmērs, par kuru tiek sniegts galvojums- apjoms šādā gadījumā, ja galvojumā nav norādes par to, kādu daļu tieši no saistības izpildes apņēmies nodrošināt galvinieks, jāpieņem, ka tas uzņēmies saistību nodrošināt visas saistības izpildi kopumā.

8. Civillikuma 1698. pantā formnostiprināts svarīgs princips, saskaņā ar kuru- ja galvojuma līgumā galvinieka atbildība nav īpaši aprobežota tikai ar galveno parādu vai tā daļu, vai arī tikai ar procentu vai līgumsoda nomaksu u.tml., tad galvinieka atbildība ietver kā galveno parādu, tā arī visus ar galveno parādu saistītos blakus prasījumus un citus ar šī līguma izpildi saistītos zaudējumus un izdevumus.

9. Lai pārraudzītu pašvaldību finansiālo darbību jautājumos, kas saistīti ar izdarītajiem aizņēmumiem, sniegtajiem galvojumiem un plānotajiem aizņēmumiem un galvojumiem, kā arī, ja nepieciešams, sniegtu pašvaldībām ieteikumus turpmākajai finansiālai darbībai, finanšu ministrs izveido Pašvaldību aizņēmumu un galvojumu kontroles un pārraudzības padomi un apstiprina tās nolikumu. Pašvaldības iegūst tiesības ņemt aizņēmumus un sniegt galvojumus (izņemot galvojumu studiju kredīta un studējošo kredīta saņemšanai) tikai pēc apstiprinoša padomes lēmuma saņemšanas.

10. Aizņēmumus pašvaldības nedrīkst garantēt ar īpašumiem, kas nepieciešami pašvaldību pastāvīgo funkciju veikšanai. Garantijas un galvojumus pašvaldības var dot tikai tām kapitālsabiedrībām, kurās attiecīgās pašvaldības kapitāla daļa pārsniedz 50 procentus, kā arī augstskolu studentiem.

Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts

Literatūra

1. Birziņa L. Romiešu tiesības.- Rīga, 1997, 111 lpp.
2. Bitāns A. Romiešu saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1993, 22 lpp.
3. Ekonomikas un finanšu vārdnīca.- Rīga: Norden AB, 2003, 514 lpp.
4. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati.- Rīga: Izdevniecība Zvaigzne, 1977, 228 lpp.
5. Latiševs V., Januška M. Lielais līgumu albums. Saimnieciskie līgumi, komercilīgumi, lietišķie līgumi.- Rīga: SIA Merkūrijs Lat, [b.g.], 383 lpp.
6. Latviešu konversācijas vārdnīca, 5. sējums.- Rīga: A Gulbja apgāds [b.g.]
7. Latvijas padomju enciklopēdija, 1. izdevums.- Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1983.
8. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Otrais izdevums. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. – Rīga: Mans Īpašums, 2000
9. Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums: LU Zinātniskie raksti/ prof. K. Torgāna redakcijā.- Rīga: Latvijas Universitāte, 1999, 110 lpp.
7. Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības.- Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1995, 208 lpp.
10. Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 315 lpp.
11. Vaidere I., Vanags E., Vangs I., Vilka I. Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā.- Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Latvijas statistikas institūts, 2006, 295 lpp.
12. A Dictionary of Law. Fifth edition.- Oxford University press, 2003, p. 551.
13. Большая юридическая словарь.- Москва: Издательский Дом ИНФРА- М, 1998.

Atsevišķi raksti grāmatu ietvaros vai internetā

1. <http://www.kase.gov.lv/> (aplūkots 02.05.2007.)
2. <http://www.fm.gov.lv/page.php?id=1677> (aplūkots 21.04.2007.)
3. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=36190> (aplūkots 21.04.2007.)
4. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=37967> (aplūkots 21.04.2007.)
5. <http://www.nordlb.lv/lv/corporate/trade-finance-services/guarantees/> (aplūkots 02.05.2007.)
6. <http://lv.wikipedia.org/wiki/Civillikums> (aplūkots 20. 05.2008)

7. http://www.lkb.lv/lv/uznemumiem/krediti/tirdzniecibas_finansesanas_un_dokumentaras/bankas_galvojums_garantija?print=1 (aplūkots 20. 05.2008)

8. <http://64.233.183.104/search?q=cache:TSuVr1JN6GcJ:eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do%3Furi%3DCELEX:31994R1733:LV:HTML+galvojums+un+garantija&hl=lv&ct=clnk&cd=7&gl=lv> (aplūkots 20. 05.2008)

9. <http://www.evf.lv/index.php?id=4> (aplūkots 20. 05.2008)

Periodika

1. Kavacs K. Rīgas pašvaldība var būt galvotājs studiju un studējošā kredīta saņemšanai. Mans Īpašums. 2005. Nr. 4.

Normatīvie akti

1. Civillikums: LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005.
2. Civilprocesa likums.- Rīga: Firma AFS, 2007, 260 lpp.
3. Latvijas Vēstnesis, 09.01.1998., Nr. 7.
4. Ziņotājs, 1995, Nr.17; 1997, Nr.5, Nr.24; 2002, Nr.14.

Tiesu prakse

1. LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC – 169. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumi 1996. Rīga: Latvijas tiesnešu Mācību centrs, 1997
2. LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC – 169. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumi 1997. Rīga: Latvijas tiesnešu Mācību centrs, 1998
3. LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC – 190. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumi 1998. Rīga: Latvijas tiesnešu Mācību centrs, 1999
4. LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC – 339. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumi 1998. Rīga: Latvijas tiesnešu Mācību centrs, 1999

- 5.** LR Augstākās tiesas Senāta spriedums lietā Nr. SKC – 637. Latvijas Republikas Augstākās Tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumu un lēmumi 2004. Rīga: Latvijas tiesnešu Mācību centrs, 2005
- 6.** LR Augstākās tiesas plēnuma lēmums Nr.7 „Par likumu piemērošanu, izšķirot strīdus par saistību izpildi” 22.12.1997.

Pielikumi

GALVOJUMA LĪGUMS

_____, turpmāk saukts Galvinieks, _____ personā, kas darbojas, pamatojoties uz _____, no vienas puses, un _____, turpmāk saukts Kreditors, _____, personā, kas darbojas, pamatojoties uz _____, no otras puses, noslēdza šādu Līgumu:

1. LĪGUMA NOTEIKUMI

1.1. Galvinieks uzņemas pienākumu atbildēt kreditoram par Parādnieka _____, turpmāk saukts Parādnieks, parādiem, kas izriet no aizdevuma līguma noteikumiem, kuru Parādnieks un Kreditors noslēdza ____ . gada ____ . _____, turpmāk saukts Aizdevuma līgums.

2. PUŠU TIESĪBAS UN SAISTĪBAS

2.1. Ja Parādniekam rodas parāds Kreditoram kā sekas tam, ka Parādnieks nepilda Aizdevuma līguma noteikumus, Galviniekam ir jādzēš Parādnieka parāds saskaņā ar šā Līguma noteikumiem.

2.2. Galvinieks apņemas atbildēt ne tikai par Parādnieka galveno parādu, bet arī par Parādnieka radītajiem zaudējumiem Kreditoram saistībā ar Aizdevuma līgumu, ieskaitot soda sankcijas un tiesas izdevumus.

2.3. Galvinieks atbild par Parādnieka parādu tāpat kā pats parādnieks. Ja Parādniekam rodas parāds Kreditoram, Kreditors ir tiesīgs prasīt parāda apmaksu tieši no Galvinieka.

2.4. Galvinieks Aizdevuma līguma darbības laikā un/vai izpildot saistības, ko viņš uzņēmis saskaņā ar šo Līgumu, nav tiesīgs būt par Galvinieku trešajām personām.

3. GALVOJUMA IZBEIGŠANĀS

3.1. Galvojums darbojas līdz brīdim, kad Parādnieks ir pilnībā dzēsis savus parādus Kreditoram.

4. PAPILDU NOSACĪJUMI

4.1. _____

5. NOBEIGUMA NOTEIKUMI

5.1. Šis līgums satur pušu pilnīgu vienošanos, puses ir to izlasījušas un piekrīt visiem tā punktiem, ko apstiprina, parakstot Līgumu.

PUŠU REKVIZĪTI UN PARAKSTI

GALVINIEKS

KREDITORS

(garantijas saņēmēja nosaukums un adrese)

(garantijas devēja nosaukums un adrese)

Apliecinu, ka bakalaura darbu esmu uzrakstījusi patstāvīgi,
izmantojot darbā norādītos avotus, un darbs nav plagiāts.

/Darba autores paraksts, datums/

Bakalaura darbs aizstāvēts:

Bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2008. gada ____ . _____

un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____